

KWAAD BLOED

Henk van Straten

Kwaad bloed

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

Dit verhaal verscheen eerder als Brabants Boek Present
onder de titel *Van Gogh sneed hier nooit een oor af*.

www.nijghenvanditmar.nl

www.henkvanstraten.nl

Henk van Straten schrijft en verstuurt gratis stukjes
per nieuwsbrief.

Schrijf je hier in: www.tinyletter.com/henkvanstraten

Copyright © Henk van Straten 2020

Foto auteur Anke van der Meer

Omslag Jan van Zomeren

Typografie Zeno Carpentier Altling

NUR 301 / ISBN 978 90 388 0920 5

Of all the geopolitical transformations confronting the liberal democratic world these days, the one for which we are least prepared is the ideological and strategic resurgence of authoritarianism.

– Robert Kagan in *The Washington Post*

I

De eerste die de opnames van mijn ouders' beveiligingscamera's zag was ik. Eerder nog dan de politie of de media. Opnieuw en opnieuw bekeek ik de beelden. Na het vallen van de avond had ik vaak de lichten nog niet aangedaan, ik vergat te eten, mijn ogen brandden. Het kwam voor dat ik 's nachts m'n bed uit kwam en m'n laptop erbij pakte. Alles leed eronder: werk, nachtrust, gemoed, zenuwen, hart.

Zelfs als ik niet naar de opnames keek zag ik de beelden. De film speelde zich af in mijn gedachten. Na een tijdje kende ik het geheel van begin tot eind uit m'n hoofd – iedere scène – en hoefde ik niet eens meer de laptop erbij te pakken.

Mijn ouders hadden een schitterend huis, een voormalige textiel fabriek, laten ombouwen tot woning, gemoderniseerd met behoud van originele elementen. De schilderijen aan de wand en de sculpturen verspreid over de verschillende etages en kamers betroffen niet het soort kunst dat wordt geveild bij Sotheby's – zó rijk waren ze nou ook weer niet, al hadden we wel een echte Warhol, eentje met een verpoparte koningin Beatrix erop – maar als enthousiaste, vermogende verzamelaars hadden ze genoeg moois vergaard om de boel goed te willen beveiligen. Naast een alarmsysteem dat dienst moest doen als eerste barrière waren er de high-end camera's.

Mijn film had geluid; de camera's waren uitgerust met microfoons. Het nieuwste van het nieuwste. Ik kon mijn ouders zien en ik kon hen horen. Ik hoorde zelfs de treinen die op zo'n zeventig meter afstand het huis voorbij raasden, vol met mensen die op dat moment wellicht achteloos naar buiten keken en ons huis tussen de bomen zagen staan, geen flauw benul van wat zich daarbinnen afspeelde.

Maar wat er die avond door mijn ouders heen ging, dat kon ik niet weten. Hun chaotische gedachten, het koortsige nadenken over een manier om te ontsnappen, de mogelijke scenario's die door hun hoofd moeten zijn gegaan, het ene nog gruwelijker dan het andere. En dat frustreerde me. Ik wilde kunnen begrijpen wat ik zag. Ik wilde alles weten wat er te weten viel, misschien om toch het gevoel te hebben dat ik nog ergens controle over had, hoe irrationeel dat ook moge klinken. Trachtte ik wellicht tot acceptatie te komen? Engelstaligen spreken weleens van *closure*. Zoiets zal het zijn.

Uiteraard was er ook nog het derde personage. Ook zijn bewegingen interpreteerde ik. Ook zijn gedachten vulde ik soms in. Uit zijn mimiek viel echter weinig af te leiden. De bivakmuts liet alleen zijn ogen vrij.

II

Mijn vader, Leo, schonk voor zichzelf een bodempje whisky in. The Balvenie Double Wood 12 Years. Ik zag alleen zijn rug en kon de fles niet zien – de antieke houten globe met drankflessen stond net buiten het zicht van de camera's – maar The Balvenie was het merk dat hij sinds jaar en dag dronk. Met mate, natuurlijk, al werd hij na zijn pensioen, op zijn drieënzestigste, wel iets coulanter: reeds rond de klok van vier permitteerde hij zichzelf zijn eerste glaasje. Dat ging spontaan. Het is niet dat hij, badend in die zee van vrije tijd, lekker laconiek redeneerde: *Ach, waarom ook niet?* Nee, hij had het al aangekondigd jaren voor het zover was. Wanneer mijn ouders gasten over de vloer hadden en hij iets voor hen inschonk was het een terugkerende opmerking: 'Als ik straks met pensioen ben, dan schenk ik er om vier uur al eentje in!' Hij zei het met een ondeugende glimlach, alsof zijn fatsoenlijke voorkomen slechts een dekmantel was voor zijn ware aard, die van de losbandige nozem. Alsof de visite zou denken: *Mijn god, die Leo, een glas whisky om vier uur 's middags, wie had dát achter hem gezocht?* Enfin, zo geschiedde. Na dat eerste, ene bodempje dronk hij echter niets meer tot hij en mijn moeder, Thea, bij de maaltijd een glas wijn dronken.

Met zijn whisky in de hand nam hij plaats op de grote bank in de huiskamer. Een koude zondag in de lente. Regen bespatte de ramen. Erachter, in de tuin, lieten de planten hun hoofden hangen.

Audio: het suizen van een passerende trein.

Toen ik er nog woonde hoorde ik ze niet meer, de treinen. Zozeer was ik eraan gewend geraakt. Maar bij het bekijken van de beelden hoorde ik plots weer iedere trein. Nee, ik hoorde ze niet alleen, ik hoorde ze luid en duidelijk. Ik schrok er zelfs van, van iedere trein, hoe vaak ik die beelden ook zag. Zelfs als ik het geheel in gedachten afspeelde bezorgden ze me ijs op de botten.

Thea, met een kommetje geschildte wortels en bleekselderij in de hand, besteeg de drie treden die van de keuken naar de woonkamer leidden. In ons huis had je overal van die trapjes en nisjes en hoeken, hoge en lage plafonds, vreemde doorgangetjes. De woonkamer zelf was ruim en hoog als een zaal in een museum. Vroeger was het de centrale hal, waar de naaimachines stonden. Halverwege de trap naar de eerste verdieping bevond zich een plateau, bijna als een balkon, vanaf waar je alles kon overzien. Staand op die plek gaf mijn vader, als een fabrieksdirecteur, veel toespraken voor familie en vrienden, maar ook voor collega's, als waren ze zijn personeel. Ze ontvingen graag gasten, mijn ouders. Het was echt hun ding.

‘Hè nee hè, Leonard,’ zei mijn moeder na het afbijten van een stuk wortel. ‘Niet nu al televisie.’

Leo zat met zijn voeten op een poef, whisky in de ene hand en twee afstandsbedieningen in de andere. Hij aanschouwde zijn vrouw met gespeelde verontwaardiging. ‘Maar het is zondag!’ Dat jongensach-

tige en dan een beetje als een belhamel, zodat Thea niet anders kon dan de rol van de strenge moeder spelen.

Ze kwam naast hem zitten maar leunde niet, zoals hij, naar achteren. Ze hield haar rug recht en haar knieën bij elkaar, etend van haar wortels en selderij, tenger en onrustig. Licht geïrriteerd staarde ze naar het 55" beeldscherm van hun Loewe, opgejaagd door het plichtsbesef dat daglicht bij haar teweegbracht, of het nu een zondag was of niet. Leo zapte langs een paar kanalen en stopte bij de herhaling van een reportage over protesten van de boze middenklasse: gele hesjes, barricades, vlaggen, volksmenners, bezorgde deskundigen. Hij legde de afstandsbedieningen naast zich op de bank, bleef hoofdschuddend naar het programma kijken en begon zachtjes Thea's onderrug te masseren. Ze leek nu minder geneigd om op te staan.

Ik kon kiezen uit twee cameraperspectieven: schuin van voren of schuin van achteren. Beide opties lagen me zwaar op de maag. Van voren zag ik hun gezichten: mijn vader ontspannen en opgewekt, mijn moeder met een lichte frons die afnam zodra Leo haar aanraakte. Mijn ouders, vredig en badend in de vanzelfsprekendheid van alle dingen. Nog geen weet van wat er ging gebeuren, van de man in het zwarte Adidas trainingspak die op dat moment al via de deur in de bijkeuken naar binnen moet zijn gekomen.

De opname van de camera achter hen, echter, vond ik misschien nog moeilijker. Leo's hand op

Thea's rug, zo intiem, zo vertrouwd met elkaar, al werd het met iedere keer dat ik de beelden bekeek moeilijker om dat erin te zien. Gaandeweg zag ik hen steeds meer als nietsvermoedende slachtoffers. Prooien die van achteren werden beslopen.

III

We woonden in Nuenen, een weinig noemenswaardig dorp, los van het feit dat Vincent van Gogh er ooit woonde, van december 1883 tot november 1885, de periode waarin hij *De aardappeleters* schilderde. Gelukkig heeft hij niet hier maar in Arles een oor afgesneden. Ik zeg gelukkig, want sinds alle nieuwsberichten over mijn ouders wekt ons dorpje al genoeg sinistere associaties op. De macabere ironie leidde ook zo al tot veel wrange grappen.

Enfin, Nuenen dus. Een dorp naast het spoor. Bosrijk gebied. Tussen ons huis en het spoor lag een strook met bomen die voor enige geluiddemping zorgden. Per uur hadden we twee intercity's en een stoptrein de ene kant op en ook nog twee intercity's en een stoptrein in tegengestelde richting. In totaal 108 treinen per dag. De incidentele uitgevallen treinen buiten beschouwing gelaten. Normaal gesproken stoven ze voorbij, aangezien we in Nuenen geen station hebben, maar een enkele keer reden ze stapvoets. In de coupés werd op zo'n moment dan vaak

omgeroepen dat er een persoon langs het spoor liep. Het spoor langs ons huis was in die zin populair.

Er was een dag waarop werd gestaakt door de conducteurs en machinisten. Ik zal tien of elf zijn geweest. Voor het eerst viel het geluid me op. Omdat het er niet was.

Een enkele keer kwam een trein helemaal tot stilstand. Als kind wist ik eerst niet wat dat betekende, mijn ouders vertelden het me niet. Die wilden me natuurlijk beschermen, terwijl ik denk: laat je kind het maar allemaal zien, want later zal hij het ook tegenkomen en dan is hij tenminste geen mietje. Hoe dan ook, pas in groep zes of zeven kwam ik erachter. Een jongetje uit de klas sprak er achteloos over. Ik knikte alsof ik het allang wist, misselijk en verward. Vanaf dat moment, als er weer eens eentje tot stilstand was gekomen, rende ik erheen, meestal met andere kinderen uit de buurt of met mijn jongere broer of zus. Bijna altijd werden we meteen weggejaagd of teruggefloten, maar het is een keer voorgekomen dat we er waren voordat iemand ons in de gaten had, nog voordat de hulpdiensten ter plaatse waren. Nerveus en opgewonden stapten we tussen de bomen en struiken vandaan en langzaam benaderden we het spoor. 'Ik zie niks,' zei een meisje, waarna ze een gil slaakte. Ze stond vlak voor een been dat bij de heup was losgescheurd. Ik kwam naast haar staan, maar zij rende weg. Het been was in een spijkerbroek gestoken en de voet droeg een blauwe, hoge Chuck Taylor All Star. Toen ik doorkreeg dat de anderen waren weg-

gerend snelde ik hen achterna. Thuis heb ik er niets over verteld. Ik heb dat beeld nog altijd in mijn hoofd.

De vloeren en trappen in ons huis waren van hout dat wanneer het werd betreden kraakte op een manier die geruststelde. Je hoorde er het weelderige leven in, de oudheid van het gebouw en tegelijkertijd de solide kwaliteit ervan. Het was hout dat je het idee gaf dat het minstens even lang stand zou houden als de stenen, dat het nooit kapot kon. Ik denk dat we dat allemaal geloofden, toen.

Het geluid van voetstappen op hout was voor ons even vertrouwd als dat van metalen wielen op treinrails. Toen de insluiper mijn ouders die zondag van achteren benaderde zal in eerste instantie niet tot hen zijn doorgedrongen dat er iets mis was, zo gewend waren ze aan de voetstappen van hun kinderen in huis. Maar wij waren er niet.

IV

Ik kom steeds weer terug bij dat beeld van achteren. Leo en Thea naast elkaar op de bank, Leo met zijn hand op Thea's rug. Die laatste paar vredige minuten. Ja, dat beeld kwelt me het meest. Meer nog, gek genoeg, dan alle misère die erop volgt.

Mijn ouders, op die zondag, op dat moment. Leo, gezeteld op zijn fraaie bank, in zijn fraaie leven, lekker vroeg met pensioen gegaan, zijn lichaam nog

kerngezond, op de ceremoniële cubaan na nooit gerookt, altijd goed gegeten, met mate gedronken, een makkelijke slaper op een kingsize Auping, bijna altijd opgewekt, nog steeds haren op zijn hoofd, zijn sporadische hockeyblessures aangepakt door een personal trainer, iedere zomer een ontspannende maar actieve vakantie met de Volvo XC90, ieder jaar op wintersport, actief lid van een links-liberale partij, nooit gescheiden, nooit een groot drama gekend. Mijn vader was optimistisch op een manier die veel mensen woedend maakt.

En dan Thea, naast hem, statig en recht, loyaal maar autonoom, een paar jaar jonger dan Leo, haren vlak onder haar oren recht afgeknipt, perfect zilvergrijs – verven vond ze ordinair, een mening die ze zich kon veroorloven omdat haar zilvergrijze kapsel niets afdeed aan haar elegante, bijna kokette voorkomen –, gekleed in een zwarte jurk die haar slanke lichaam en gedefinieerde sleutelbenen goed deed uitkomen, een parelketting om haar nek, kleine parels aan haar oren, de laatste jaren twee keer per week met een vriendin naar yoga, geschiedenis gestudeerd, nooit een baan gehad, wel altijd druk geweest met goede doelen, lid van besturen – onder andere in dat van ons lokale theater, waar ze zich hard maakte voor klassieke muziek en kwaliteitstoneel –, een voortreffelijke pianiste en uiteraard verslaafd aan romans. Mijn moeder kwam van een familie met oud geld, maar ik weet niet hoe dat precies zat; op de zeldzame en kortstondige momenten dat het ter sprake kwam

wuifde ze het weg en sprak ze over iets anders.

Maar blijkbaar maakte hem dat alles niets uit. Die inbreker, bedoel ik. Het leven dat mijn ouders zorgvuldig hadden opgebouwd en iedere dag weer liefhadden tot in het diepste van hun wezen; hem kon het ogenschijnlijk niets schelen.

Dat beeld zal ik nooit kwijtraken. De zondagse sereniteit. Het perfecte evenwicht. De onbewuste overtuiging dat al het goeds een soort natuurlijke vanzelfsprekendheid was, alsof het universum sinds de oerknal een rekensom was geweest en zij ervan de definitieve uitkomst waren.

V

Misschien ben ik het aan het uitstellen. Het moment waarop het derde personage opkomt, bedoel ik. Ook wanneer ik de film in gedachten afspeel is het lastig om voorbij dit punt te komen. Mijn gedachten dwalen af, maar dat doen ze niet uit verveling of gebrek aan focus. Nee, het is zinloos vluchtgedrag, een omweg die me uiteindelijk toch weer terugleidt naar de kwellung.

Voor het eerst zag ik hem op de beelden van de camera die Leo en Thea van voren filmde. Hij kwam uit de keuken, wat betekende dat hij was binnengekomen via de bijkeuken, door de zijdeur aan het grindpad langs het huis. Het alarm was niet ingeschakeld.